

บทที่ 4
มงคลหมู่ที่ 3
ฝึกตนให้เป็นคนมีประโยชน์

เนื้อหาบทที่ 4

มงคลหมู่ที่ 3 ฝึกตนเองให้เป็นคนมีประโยชน์

4.1 มงคลหมู่ที่ 3 ฝึกตนให้เป็นคนมีประโยชน์

4.2 มงคลที่ 7 เป็นพหูสูต

- 4.2.1 พหูสูตคืออะไร
- 4.2.2 ความแตกต่างระหว่างบัณฑิตกับพหูสูต
- 4.2.3 ลักษณะความรู้ที่สมบูรณ์ของพหูสูต
- 4.2.4 คุณสมบัติของพหูสูตหรือนักศึกษาที่ดี
- 4.2.5 ลักษณะผู้ที่เป็นพหูสูตไม่ได้ดี
- 4.2.6 วิธีฝึกตนให้เป็นพหูสูต
- 4.2.7 อานิสงส์การเป็นพหูสูต

4.3 มงคลที่ 8 มีศิลปะ

- 4.3.1 ศิลปะคืออะไร
- 4.3.2 ประเภทของศิลปะ
- 4.3.3 องค์ประกอบของศิลปะ
- 4.3.4 คุณสมบัติของผู้สามารถมีศิลปะ
- 4.3.5 วิธีฝึกตนให้มีศิลปะ
- 4.3.6 อานิสงส์การมีศิลปะ

4.4 มงคลที่ 9 มีวินัย

- 4.4.1 วินัยคืออะไร
- 4.4.2 ชนิดของวินัย
- 4.4.3 วินัยทางโลก
- 4.4.4 วินัยทางธรรม
- 4.4.5 อนาคตวินัย
- 4.4.6 วัตถุประสงค์ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติวินัย
- 4.4.7 อาศาเรียนวินัย
- 4.4.8 ศิลคืออะไร
- 4.4.9 อะไรคือปกติของคน
- 4.4.10 วิธีรักษาศิลตลอดชีพ
- 4.4.11 อานิสงส์ของศีล
- 4.4.12 ประโยชน์ของวินัย

4.5 มงคลที่ 10 มีวาจาสุภาพ

- 4.5.1 วาจาสุภาพคืออะไร
- 4.5.2 องค์ประกอบของวาจาสุภาพ
- 4.5.3 ลักษณะของพูดที่ดี(พูดสันติ)
- 4.5.4 โทษของการด่าบริภาษเพื่อนพรหมจรรย์
- 4.5.5 ถ้อยคำที่ไม่ควรเชื่อถือ
- 4.5.6 ลักษณะเสียงที่สมบูรณ์ของมหาบุรุษ
- 4.5.7 อานิสงส์การมีวาจาสุภาพ

1. มนุษย์ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์ประเสริฐที่สุด เพราะสามารถฝึกตนให้บำเพ็ญประโยชน์ ทั้งแก่ตน และสังคมได้เต็มที่ ผู้ที่สามารถฝึกตนได้อย่างเต็มที่ต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติสำคัญเหล่านี้ คือ เป็นพหุสูต มีศิลปะ มีวินัย และมีวาจาสุภาพ

2. พหุสูต หมายถึง ผู้ที่มีความรอบรู้คือเป็นผู้ฉลาดรู้ รู้จักเลือกเรียนในสิ่งที่ควรรู้ เป็นผู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมามาก ได้ยินได้ฟังได้อ่านมามาก ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้เป็นต้นทางแห่งปัญญา ทำให้เกิดความรู้สำหรับบริหารงานชีวิต และเป็นกุญแจไขไปสู่ ลภ ยศ สรรเสริญ สุข และทุกสิ่งที่เราปรารถนา

3. ผู้มีศิลปะ แปลว่า ผู้มีการแสดงออกมาให้ปรากฏขึ้นได้อย่างงดงามน่าพิงชม หมายถึง ผู้ฉลาดทำ คือทำเป็นนั่นเอง เป็นความสามารถในทางปฏิบัติ คือสามารถนำความรู้ที่ตนได้มาใช้ให้บังเกิดผลได้ ส่วนพหุสูต นั้นเป็นผู้ฉลาดรู้ เรียนรู้ในหลักวิชา รู้ว่าอะไรเป็นอะไร รู้ว่าอะไรเป็นอย่างไร

4. วินัย หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ สำหรับควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา ของคนในสังคมให้เรียบร้อยดีงาม เป็นแบบแผน อันหนึ่งอันเดียวกัน จะได้อยู่ร่วมกันด้วยความสุขสบาย ไม่กระทบกระทั่งซึ่งกันและกันวินัยช่วยให้คนในสังคมห่างไกลจากความชั่วทั้งหลายวินัยจึงเป็นสิ่งที่ใช้ควบคุม คนให้คนเราใช้ความรู้ความสามารถไปในทางที่ถูกที่ควร คือทำคนให้เป็นคนฉลาดใช้ วินัยมี 2 ชนิด คือ วินัยทางโลก และวินัยทางธรรม ดังนั้น ผู้มีวินัยดี หมายถึง ผู้ที่รักษาวินัยทั้งทางโลกและทางธรรม อย่างถูกต้องและเคร่งครัด

5. ศิล แปลว่า ปกติ เป็นวินัยทางธรรมเบื้องต้นของคน เป็นเครื่องจำแนกคนออกจากสัตว์ ผู้ประพฤติผิดศีลย่อมประสบโทษเป็นอันมาก ชาวพุทธจำเป็นต้องรักษาศีลยิ่งชีวิตจนเป็นปกตินิสัย บุคคล ผู้รักษาศีลย่อมประสบสุขในปัจจุบัน เมื่อละโลกย่อมมีสุขคติเป็นที่ไป และเป็นทางดำเนินไปสู่มรรคผล นิพพานในที่สุด

6. วาจาสุภาพ หมายถึง คำพูดที่ผู้พูดได้กลั่นกรองไว้ดีแล้ว มีลักษณะที่พอเหมาะพอดี เป็นคุณแก่ ตัวผู้พูดและผู้ฟัง เป็นวาจาชั้นสูง ควรแก่การสรรเสริญของบัณฑิต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจ และสามารถอธิบายความสำคัญของมงคลหมู่ที่ 3 การฝึกตนเองให้เป็นคนมีประโยชน์ได้อย่างถูกต้อง
2. เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจ และสามารถบอกความหมายของพหูสูต และสามารถอธิบายความแตกต่างระหว่างบัณฑิตกับพหูสูตได้อย่างถูกต้อง
3. เพื่อให้นักศึกษาสามารถบอกลักษณะความรู้ที่สมบูรณ์ของพหูสูต และสามารถอธิบายคุณสมบัติของผู้ที่เป็นพหูสูต พร้อมทั้งสามารถบอกลักษณะของผู้ที่เป็นพหูสูตไม่ได้ดีได้อย่างถูกต้อง
4. เพื่อให้นักศึกษาสามารถบอกวิธีการฝึกตนให้เป็นพหูสูต และอานิสงส์การเป็นพหูสูตได้อย่างถูกต้อง
5. เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจ และสามารถอธิบายความหมาย ประเภท และองค์ประกอบของศิลปะได้อย่างถูกต้อง
6. เพื่อให้นักศึกษาสามารถบอกคุณสมบัติของผู้ที่สามารถมีศิลปะ วิธีการฝึกตนให้มีศิลปะ และอานิสงส์ของการมีศิลปะได้อย่างถูกต้อง
7. เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจ สามารถบอกความหมาย และจำแนกประเภทของวินัย รวมทั้งอธิบายวินัยทางโลก และทางธรรมได้อย่างถูกต้อง
8. เพื่อให้นักศึกษาสามารถบอกความหมาย และองค์ประกอบของอนาคาริกวินัย รวมทั้งวัตถุประสงค์ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติวินัยได้อย่างถูกต้อง
9. เพื่อให้นักศึกษาสามารถบอกความหมายของอาคาริกวินัยหรือศีลสามารถอธิบายได้ว่าทำไมศีล 5 ข้อ คือปกติของคน และวิธีการรักษาศีลให้ได้ตลอดชีวิตได้อย่างถูกต้อง
10. เพื่อให้นักศึกษาสามารถบอกอานิสงส์ของการรักษาศีล และประโยชน์ของการมีวินัยได้อย่างถูกต้อง
11. เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจ และสามารถบอกความหมาย และอธิบายองค์ประกอบของวาจาสุภาพิตได้อย่างถูกต้อง
12. เพื่อให้นักศึกษาสามารถอธิบายลักษณะของทูตที่ดีได้อย่างถูกต้อง
13. เพื่อให้นักศึกษาสามารถบอกโทษของการด่าบริภาษเพื่อนพรหมจรรย์และสามารถวินิจฉัยได้ว่าถ้อยคำใดไม่ควรเชื่อถือได้อย่างถูกต้อง
14. เพื่อให้นักศึกษาสามารถบอกลักษณะเสียงที่สมบูรณ์ของมหาบุรุษ และอานิสงส์การมีวาจาสุภาพิตได้อย่างถูกต้อง

บทที่ 4

มงคลหมู่ที่ 3 ฝึกตนเองให้เป็นคนมีประโยชน์

4.1 มงคลหมู่ที่ 3 ฝึกตนให้เป็นคนมีประโยชน์

มงคลที่ 7 เป็นพหูสูต

มงคลที่ 8 มีศิลปะ

มงคลที่ 9 มีวินัย

มงคลที่ 10 มีวาจาสุภาสิต

เมื่อเราได้ผ่านขั้นตอนการพัฒนาตนเองในขั้นต้น ด้วยการฝึกตนให้เป็นคนดี โดยการไม่คบคนพาล คบบัณฑิต บูชาบุคคลที่ควรบูชา และในขั้นถัดมาด้วยการสร้างความพร้อมในการฝึกตน โดยอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม มีบุญวาสนามาก่อน และตั้งตนชอบ ก็มาถึงการพัฒนาตนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ด้วยการฝึกตนให้เป็นคนมีประโยชน์ คือจะต้องฝึกตนเองให้เป็นคนมีความสามารถรอบตัว เป็นคนที่พึ่งตนเองได้ นำความรู้ความสามารถที่มีมาใช้ในทางที่ถูกต้อง สามารถควบคุมตนเอง สามารถสร้างประโยชน์ให้กับตนเอง และสังคมได้อย่างเต็มที่ ผู้ที่สามารถฝึกได้ในขั้นนี้ต้องมีคุณสมบัติสำคัญ ดังนี้

1. เป็นพหูสูต หมายถึง เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ คือเป็นผู้ฉลาดรู้ เรียนรู้หลักวิชา รู้จักเลือกเรียนในสิ่งที่ควรรู้ เป็นผู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมามาก ได้ยินได้ฟังได้อ่านมามาก ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้เป็นต้นทางแห่งปัญญา ทำให้เกิดความรู้สำหรับบริหารงานชีวิต และเป็นกุญแจไขไปสู่ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข และทุกสิ่งที่เราปรารถนา

2. มีศิลปะ แปลว่า ผู้มีการแสดงออกมาให้ปรากฏขึ้นได้อย่างงดงาม ประณีต ละเอียดอ่อน น่าฟังชม หมายถึง ผู้ฉลาดทำ คือทำเป็นนั่นเอง เป็นความสามารถในทางปฏิบัติ คือสามารถนำความรู้ที่นำมาใช้ให้บังเกิดผลได้ สามารถทำงานได้สำเร็จ

3. มีวินัย หมายถึง เป็นผู้ประพฤติอยู่ในระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ วินัยใช้สำหรับควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา ของคนในสังคมให้เรียบร้อยดีงาม เป็นแบบแผน อันหนึ่งอันเดียวกัน จะได้อยู่ร่วมกันด้วยความสุขสบายไม่กระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน วินัยช่วยให้คนในสังคมห่างไกลจากความชั่วทั้งหลาย วินัยจึงเป็นสิ่งที่ใช้ควบคุมคน ให้คนเราใช้ความรู้ความสามารถไปในทางที่ถูกที่ควร คือทำคนให้เป็นคนฉลาดใช้ วินัยมี 2 ชนิด คือ วินัยทางโลก และวินัยทางธรรม ดังนั้น ผู้มีวินัยดี หมายถึง ผู้ที่รักษาวินัยทั้งทางโลก และทางธรรมอย่างถูกต้องและเคร่งครัด

เราจึงต้องฝึกตัวเองให้เป็นคนมีวินัย ต้องไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ เอาแต่ใจตัวเอง เคารพต่อกฎระเบียบของหมู่คณะ และวินัยของตนเอง รู้จักควบคุมตนเองให้นำความรู้ความสามารถไปใช้ในทางที่ถูก คือ เป็นผู้ฉลาดใช้

4. มีวาจาสุภาสิต หมายถึง มีคำพูดที่ผู้พูดได้กลั่นกรองไว้ดีแล้ว มีลักษณะที่พอเหมาะพอดี ถูกกาลเทศะ เป็นคุณแก่ตัวผู้พูดและผู้ฟัง เป็นวาจาชั้นสูง ก่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีควรแก่การ

สรรเสริญของบัณฑิต เราจึงต้องฝึกตัวเองให้มีวาจาสุภาสิต รู้จักควบคุมวาจา พูดเป็น คือเป็น ผู้ฉลาดพูด

4.2 มงคลที่ 7 เป็นพหูสูต

แสงสว่าง เป็นสิ่งจำเป็นในการเดินทางไกล ฉันทใด

ความเป็นพหูสูต ก็เป็นสิ่งจำเป็นในการบุกเบิก สร้างความเจริญให้แก่ชีวิต ฉันทนั้น

4.2.1 พหูสูตคืออะไร?

พหูสูต หมายถึง ผู้ที่มีความรอบรู้หรือพูดสั้นๆ ว่า ฉลาดรู้ ความเป็นผู้ฉลาดรู้ คือผู้ที่รู้จักเลือกเรียนในสิ่งที่ควรรู้ เป็นผู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมามาก ได้ยินได้ฟังได้อ่านมามาก ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ เป็นต้นทางแห่งปัญญา ทำให้เกิดความรู้สำหรับบริหารงานชีวิต และเป็นกุญแจไขไปสู่ ลภ ยศ สรรเสริญ สุข และทุกสิ่งที่เราปรารถนา

4.2.2 ความแตกต่างระหว่างบัณฑิตกับพหูสูต

บัณฑิต คือผู้ที่มีคุณธรรมประจำใจ มีความประพฤติดีงามไม่ว่าจะมีความรู้มากหรือน้อยก็ตาม บัณฑิตจะใช้ความรู้ที่ตนมี สร้างประโยชน์แก่ตนเอง และผู้อื่นอย่างเต็มที่ เป็นผู้ที่สามารถเอาตัวรอดได้แน่นอน ไม่ตกไปสู่อบายภูมิเป็นอันขาด

พหูสูต คือผู้มีความรู้มาก แต่คุณธรรมความประพฤติยังไม่แน่ว่าจะดี ยังไม่แน่ว่าจะเอาตัวรอดได้ ถ้าใช้ความรู้ที่มีอยู่ไปทำชั่ว เช่น เอาความรู้ทางเคมีไปผลิตเฮโรอีน ก็ตกนรกได้

4.2.3 ลักษณะความรู้ที่สมบูรณ์ของพหูสูต

1. **รู้ลึก** หมายถึง รู้เรื่องราวราวสาวไปหาเหตุในอดีตได้ลึกซึ่งถึงความเป็นมา เช่น แพทย์เมื่อเห็นอาการคนป่วยก็บอกได้ว่าเป็นโรคอะไร รู้ไปถึงว่าที่เป็นโรคนี้อเพราะเหตุใด หรือ ช่างเมื่อเห็นอาการเครื่องยนต์ที่เสีย ก็สามารถบอกได้ทันทีว่า เครื่องนั้นเสียที่ชิ้นส่วนไหน เป็นเพราะอะไร เป็นต้น

2. **รู้รอบ** หมายถึง ช่างสังเกต รู้สิ่งต่างๆ รอบตัว สภาพภูมิประเทศ ดินฟ้าอากาศ ผู้คนในชุมชน ความเป็นไปของเหตุการณ์ต่างๆ รอบตัว สิ่งที่ต้องรู้ต้องรู้

3. **รู้กว้าง** หมายถึง สิ่งรอบตัวแต่ละอย่างที่อยู่ก็รู้้อย่างละเอียด รู้ถึงความเกี่ยวพันของสิ่งนั้นกับสิ่งอื่นๆ ด้วย คล้ายรู้รอบแต่เก็บรายละเอียดมากขึ้น

4. **รู้ไกล** หมายถึง มองการณ์ไกล รู้ถึงผลที่จะตามมาในอนาคต เช่น เห็นสภาพดินฟ้าอากาศ ก็รู้ทันทีว่าปีนี้พืชผลชนิดใดจะขาดแคลน เห็นพฤติการณ์ของผู้ร่วมงานไม่น่าไว้วางใจ ก็รู้ทันทีว่าเขากำลังจะคิดไม่ซื่อ เห็นตนเองเริ่มย่อหย่อนต่อการปฏิบัติธรรม ก็รู้ทันทีว่าถ้าทิ้งไว้เช่นนี้ต่อไป ตนก็จะเสื่อมจากกุศลธรรม ฯลฯ

ผู้ที่ประกอบด้วยความรู้ 4 ประการนี้ ทั้งทางโลกและทางธรรม จึงจะเป็นพหูสูตที่แท้จริง

4.2.4 คุณสมบัติของพหูสูตรหรือนักศึกษาที่ดี

1. **พหูสูตร** ความตั้งใจฟัง คือมีนิสัยชอบฟัง ชอบอ่าน ชอบค้นคว้า ยึดหลัก เรียนจากครู ดูจากตำรับ สดับปาฐะ

2. **ธตา** ความตั้งใจจำ คือมีความจำดี รู้จักจับสาระสำคัญ จับหลักให้ได้ แล้วจำได้แม่นยำ คนที่ความจำไม่ดีเพราะภพในอดีตชอบพูดปด ตีมสุรามาก ฯลฯ ดังนั้นถ้าในชาตินี้เลิกตีมสุรา เลิกพูดปดและพยายามท่องบ่อยๆ หมั่นจดหมั่นเขียนบ่อยๆ ไม่ช้าก็จะเป็นผู้มีความจำดี

3. **วจสา ปริจิตา** ความตั้งใจท่อง คือต้องฝึกท่องให้คล่องปากท่องจนขึ้นใจ จำได้คล่องแคล่ว จัดเจนไม่ต้องพลิกตำรา โดยเฉพาะพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นความจริงแท้แน่นอน ไม่เปลี่ยนแปลง ควรท่องไว้ให้ขึ้นใจทุกข้อกระทงความ ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ส่วนวิชาการทางโลก ยังมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ เพราะยังไม่มีใครรู้จริง จึงควรท่องเฉพาะที่สำคัญและหมั่นคิดหาเหตุผลด้วย

4. **มนฐานุเปกขา** ความตั้งใจขบคิด คือใส่ใจนึกคิดตรึกตรอง สวเหตุสวผลให้เข้าใจตลอด พิจารณาให้เจนจบ นึกถึงครั้งใดก็เข้าใจไปรุ่งหมด

5. **ทัญญูญา สุปฏิวิธา** ความแทงตลอดด้วยปัญญา คือเข้าใจแจ่มแจ้ง ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ความรู้กับใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อยากรู้ก็ตาม ตราบใดที่ยังไม่ได้ฝึกสมาธิอย่างจริงจัง คุณสมบัติข้อนี้ จะเกิดไม่เต็มที่

4.2.5 ลักษณะผู้ที่เป็นพหูสูตรไม่ได้ดี

1. **คนราคะจริต** คือคนขี้อ้อ บ้ายอ เจ้าแสบแสนงอน รักสวยรักงาม พิถีพิถันจนเกินเหตุ มัวแต่งอน มัวแต่แต่งตัวจนไม่มีเวลาท่องบ่นค้นคว้าหาความรู้ พวกนี้แก้โดยให้หมั่นนึกถึงความตาย พิจารณาซากศพอสุภะเนื่อง ๆ

2. **คนโทสจริต** คือคนขี้โมโห ฉุนเฉียว โกรธง่าย ผูกพยาบาทมาก มัวแต่คิดโกรธแค้นจนไม่มีเวลาไตร่ตรอง พวกนี้แก้โดยให้หมั่นรักษาศีล และแผ่เมตตาเป็นประจำ

3. **คนโมหจริต** คือคนสะเพร่า ขี้ลืม มั่งง่าย ทำอะไรไม่พยายาม เอาดีสักแต่ให้เสร็จ สติไม่มั่นคง ใจกระด้างในการกุศล สงสัยในพระรัตนตรัยว่ามีคุณจริงหรือไม่ พวกนี้แก้โดยให้หมั่นฝึกสมาธิอย่างสม่ำเสมอ

4. **คนขี้ขลาด** คือพวกขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง ไม่กล้าลงมือทำอะไร กลัวถูกติ คอยแต่จะเป็นผู้ตาม ไม่มีความคิดริเริ่ม พวกนี้แก้โดยให้คบกับคนมาตรฐาน คือคนบัณฑิต จะอ่านจะทำอะไรก็ให้จับให้ทำ แต่สิ่งที่เป็นมาตรฐาน ไม่ลักแต่จะทำ

5. **คนหนักในอามิส** คือพวกบ้าสมบัติ ตีค่าทรัพย์ว่ามีมากกว่าความรู้ ทำให้ไม่ชวนชวายนในการแสวงหาปัญญาเท่าที่ควร

6. **คนจับจด** คือพวกทำอะไรเหยาะแหยะ ไม่เอาจริง

7. **นักเลงสุรา** คือพวกขี้เมา ขาดสติ หหมดโอกาสที่จะเรียนรู้
8. **คนที่มีนิสัยเหมือนเด็ก** คือพวกชอบเอิกเกริกสนุกเฮฮาจนเกินเหตุ ขาดความรับผิดชอบ

4.2.6 วิธีฝึกตนให้เป็นพหุสูต

1. ฉลาดเลือกเรียนแต่สิ่งที่ควร
2. ตั้งใจเรียนวิชาที่ตนเลือกแล้วอย่างเต็มความสามารถ
3. มีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
4. ต้องหาความรู้ทางธรรมควบคู่ไปกับความรู้ทางโลกด้วย
5. เมื่อเรียนแล้วก็จำไว้เป็นอย่างดี พร้อมทั้งจะนำความรู้ไปใช้ได้ทันที

ข้อเตือนใจ

ถ้ามีความรู้ทางโลกอย่างเดียว ไม่ว่าตนเองจะเป็นคนฉลาดเพียงใดก็มีโอกาสพลาดพลั้งได้ เช่น มีความรู้เรื่องปริมาณ อาจนำไปใช้ในทางสันติเป็นแหล่งพลังงาน หรือนำไปสร้างเป็นระเบิดทำลายล้างชีวิตมนุษย์ก็ได้ เราจึงต้องศึกษาความรู้ทางธรรมไว้คอยกำกับความรู้ทางโลกด้วย ความรู้ทางธรรมจะเป็นเสมือนดวงประทีปส่องให้เห็นว่า สิ่งที่ทำนั้นนั้นถูกหรือผิด ควรหรือไม่ควร

ผู้ที่คิดแต่จะตักตวงความรู้ทางโลก แม้จะฉลาดร่ำรวย มีอำนาจสักปานใดก็ไม่น่ารัก ไม่น่าเคารพ ไม่น่ายำเกรง ไม่น่านับถือ ยังเป็นบุคคลประเภท เอาตัวไม่รอด

โปรดจำไว้ว่า “*ความรู้ที่เกิดแก่คนพาล ย่อมนำความฉิบหายมาให้ เพราะเขาจะนำความรู้ไปใช้ในทางที่ผิด ๆ*”

เราทุกคนจึงควรแสวงหาโอกาสศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม และรู้ให้ลึกซึ้งเกินกว่า การงานที่ตนรับผิดชอบ ความรู้ที่เกินมานี้จะเป็นเสมือนดวงประทีป ส่องให้เป็นทางเบื้องหน้าที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้โดยง่าย

4.2.7 อานิสงส์การเป็นพหุสูต

1. ทำให้เป็นที่พึ่งของตนเองได้
2. ทำให้ได้ความเป็นผู้นำ
3. ทำให้แก้วักล้าองอาจในทุกที่ทุกสถาน
4. ทำให้บริบูรณ์ด้วยลาภ ยศ สรรเสริญ สุข
5. ทำให้ได้รับคำชมเชย ได้รับความยกย่องเกรงใจ
6. ไม่มีใครแย้งซึ่งได้ เป็นสหชาติปัญญาติดตัวข้ามภพข้ามชาติไป
7. เป็นพื้นฐานของศิลปะ และความสามารถอื่นๆ ต่อไป
8. ทำให้บรรลุมรรคผลนิพพานได้โดยง่าย

ฯลฯ

ถ้าบุคคลแม้มีสุตะมาก ตั้งมั่นอยู่ในศีล บัณฑิตทั้งหลายย่อม
สรรเสริญเขาโดยส่วนสอง คือทั้งโดยศีล ทั้งโดยสุตะ ใครเล่าควรจะ
ติเตียนบุคคลผู้เป็นพหูสูต ผู้ทรงธรรม มีปัญญา เป็นพุทธสาวก ผู้เป็น
ประจักษ์แห่งทองชมพูทนต์นั้นได้ แม้เหล่าเทพเจ้าก็ย่อมชมเชย ถึงพรหม
ก็สรรเสริญ

อง. จตุกก. 21/6/9

4.3 มงคลที่ 8 มีศิลปะ

ผู้มีศิลปะแม้เพียงอย่างเดียว ก็หาเลี้ยงชีพได้โดยง่าย
เราปลูกมะม่วง จะอ้มจะรวยอยู่ที่ผลของมัน
ช่วงแรกที่ปลูก มีลำต้นกิ่งใบ เป็นเพียงระยะเตรียมตัวเพื่อที่จะได้ผล
เช่นเดียวกัน ความรู้ทุกอย่างหรือความเป็นพหูสูตที่เรามีอยู่ เป็นเพียงการเตรียมตัวเท่านั้น
จะช่วยให้เราได้จริงต่อเมื่อเรามีศิลปะ สามารถนำออกมาใช้ได้อย่างดีเท่านั้น

4.3.1 ศิลปะคืออะไร

ศิลปะ แปลว่า การแสดงออกมาให้ปรากฏขึ้นได้อย่างงดงามน่าพิงชม หมายถึง ฉลาดทำ คือ
ทำเป็นนั่นเอง

พหูสูตนั้นเป็นผู้ฉลาดรู้ เรียนรู้ในหลักวิชา รู้ว่าอะไรเป็นอะไร รู้ว่าอะไรทำอย่างไร
ส่วนศิลปะ เป็นความสามารถในทางปฏิบัติ คือสามารถนำความรู้ขึ้นมาใช้ให้บังเกิดผลได้
คนที่มีความรู้นั้น ไม่ใช่จะมีศิลปะทุกคน เช่น รู้วิธีหุงข้าว จะต้องเอาข้าวสารใส่หม้อข้าวข้าว
แล้วใส่น้ำยกขึ้นตั้งไฟ น้ำเดือดสักพักก็รินน้ำข้าวออกดงให้ระอุอีกครู่หนึ่ง ก็คดข้าวออกมากินได้ นี่คือ
หลักวิชา แต่คนที่รู้เพียงเท่านั้นไม่แน่ว่าจะหุงข้าวกินได้ทุกคน อาจจะได้ข้าวดิบบ้าง และบ้างไหม้บ้าง เพราะ
ไม่มีศิลปะในการหุงข้าว ฉลาดรู้แต่ยังไม่ฉลาดทำ

เรื่องอื่นๆ ก็เช่นกัน ไม่ว่าจะขับรถยนต์ เตะตะกร้อ ว่ายน้ำ ทำกับข้าว ลองดูก็ได้ว่า ถ้ารู้แต่ทฤษฎี
อย่างเดียวจะทำได้หรือไม่

4.3.2 ประเภทของศิลปะ

ทางกาย คือฉลาดทำการช่างต่าง ๆ เช่น ช่างทอ ช่างเครื่อง ช่างวาด ช่างออกแบบ ช่างปั้น ช่างภาพ
ช่างพิมพ์ รวมทั้งฉลาดในการทำอาชีพอื่นๆ เช่น การทำสวน ทำไร่ ปลูกพืชผัก การเขียนหนังสือ การตรวจคนไข้
ตลอดจนถึงการยืนเดินนั่งนอนอย่างมีมารยาท การแต่งตัวให้เหมาะสม การต้อนรับแขก การแสดงความเคารพ
การสำรวมกาย ก็จัดเป็นศิลปะทั้งสิ้น

ทางวาจา คือฉลาดในการพูด มีวาทศิลป์ รู้จักเลือกพูดแต่สิ่งที่ดี เป็นประโยชน์สามารถถกใจของผู้พูด
และผู้ฟังให้สูงขึ้นได้

ทางใจ คือฉลาดในการคิด มีสติสัมปชัญญะ สามารถควบคุมความคิดให้คิดไปในทางที่ดี คิดในทาง
สร้างสรรค์ คิดในทางที่ยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น โดยย่อศิลปะจึงหมายถึง คิดเป็น พูดเป็น และทำเป็น

4.3.3 องค์ประกอบของศิลปะ

สิ่งที่ทำแล้วจัดว่าเป็นศิลปะ ต้องประกอบด้วยองค์ 6 ดังนี้

1. ทำด้วยความประณีต
2. ทำให้สิ่งของต่างๆ มีคุณค่าสูงขึ้น
3. ทำแล้วส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
4. ทำแล้วไม่ทำให้กามกำเริบ
5. ทำแล้วไม่ทำให้ความคืดพยายามกำเริบ
6. ทำแล้วไม่ทำให้ความคืดเบียดเบียนกำเริบ

4.3.4 คุณสมบัติของผู้สามารถมีศิลปะ

1. ต้องมีศรัทธา มีความเชื่อมั่นในสิ่งที่จะทำ ว่าเป็นสิ่งดีจริง มีประโยชน์จริง มีใจรักที่จะทำ และตั้งใจมั่นว่าจะต้องทำให้เสร็จ
2. ต้องไม่เป็นคนที่โรค รั้งกระวังรักษาสุขภาพของตัวเอง
3. ต้องไม่เป็นคนที่โม้ขี้คุย คนโอ้อวดไม่มีใครอยากสอน ไม่มีใครอยากแนะนำ คนพวกนี้ มัวแต่มัวแต่คุย จนไม่มีเวลาฝึกฝีมือ
4. ต้องไม่เป็นคนที่เกียจ มีความมานะพากเพียร อดทน
5. ต้องเป็นคนมีปัญญา รู้จักพิจารณาช่างสังเกต

อวด

4.3.5 วิธีฝึกตนให้มีศิลปะ

1. ฝึกตนเองให้เป็นคนช่างสังเกต รู้จักหาจุดเด่นของสิ่งรอบตัว
2. ตั้งใจทำงานทุกอย่างที่มาถึงตนให้ดีที่สุด อย่าดูถูกหรือเกียจงาน
3. ตั้งใจทำงานทุกอย่างด้วยความประณีต ละเอียดลออ
4. ตั้งใจปรับปรุงงานให้ดีขึ้นเสมอ ไม่ทำอะไรร้อยๆ ขอบิ่ที่
5. หมั่นใกล้ชิดกับผู้มีศิลปะอย่างแท้จริงในสายงานนั้นๆ
6. ฝึกสมาธิอยู่เสมอ เพื่อให้ใจสงบผ่อนคลาย เกิดปัญญาที่จะฝึก และปรับปรุงตนเองให้มีคุณสมบัติของผู้มีศิลปะได้

ข้อเตือนใจ

อย่าเอาแต่จับผิดผู้อื่น ไม่เช่นนั้นตัวเราจะกลายเป็น ศิลปินนักติ คือดีแต่ติผลงานของผู้อื่นเรื่อยไป ติคนอื่นไว้มากเลยไม่กล้าแสดงฝีมือ เพราะกลัวคนอื่นจะติเอาบ้าง สุดท้ายเลยกลายเป็นคนไม่มีผลงานทำอะไรไม่เป็น

4.3.6 อานิสงส์การมีศิลปะ

1. ทำให้มีความสามารถเด่นกว่าผู้อื่น

2. ทำให้สามารถเลี้ยงตัวได้
3. ทำให้เป็นคนฉลาดช่างสังเกต มีไหวพริบปฏิภาณดี
4. ทำให้เป็นคนมั่งคั่งสมบูรณ์
5. ทำให้ได้รับความสุขทั้งโลกนี้โลกหน้า
6. ทำให้โลกเจริญทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

ฯลฯ

ศิลปะแม้เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้

ขุ. ชา. เอก. 27/107/35

4.4 มงคลที่ 9 มีวินัย

ดาบคมที่ไร้ฝัก ลูกระเบิดที่ไม่มีสลักนिरภัย ย่อมเกิดโทษแก่เจ้าของได้ง่าย ฉนั้นใด ความรู้ และความสามารถ ถ้าไม่มีวินัยกำกับแล้ว ก็จะมีโทษแก่ผู้เป็นเจ้าของได้ ฉนั้นนั้น ช่างดาบทำฝักดาบไว้กันอันตราย ช่างทำระเบิดก็ทำสลักนिरภัยไว้เช่นเดียวกัน เมื่อพระลัมมามัลลพุทธเจ้าทรงสอนพุทธศาสนิกชนให้เป็นคนฉลาดรู้ฉลาดทำแล้ว จึงทรงสั่งล่ำทับด้วยว่า ต้องมีวินัย

4.4.1 วินัยคืออะไร

วินัย หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ สำหรับควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา ของคนในสังคมให้เรียบร้อยดีงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน จะได้อยู่ร่วมกันด้วยความสุขสบาย ไม่กระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน วินัยช่วยให้คนในสังคมห่างไกลจากความชั่วทั้งหลาย

การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่า ถ้าขาดระเบียบวินัย ต่างคนต่างทำตามอำเภอใจ ความขัดแย้งและ ลักลั่นก็จะเกิดขึ้น ยิ่งมากคนก็ยิ่งมากเรื่อง ไม่มีความสุขสงบสุข การงานที่ทำก็จะเสียผล

ถ้าประชาชนแต่ละคนเป็นเสมือนดอกไม้แต่ละดอก ดอกไม้ทั้งหลายเหล่านี้จะด้อยค่าลง หากวางอยู่ ระเกะระกะกระจัดกระจาย ทั้งยังทำให้กรงูรังอีกด้วย แต่เมื่อเรานำดอกไม้เหล่านี้มาร้อยรวมเข้าด้วยกัน ด้วยเส้นด้าย ดอกไม้เหล่านี้ก็จะกลายเป็นพวงมาลัยอันงดงาม เหมาะที่จะนำไปประดับตกแต่ง ให้เจริญตาเจริญใจ เส้นด้ายที่ใช้ร้อยดอกไม้ให้รวมกันอยู่อย่างมีระเบียบ งดงามนั้นเปรียบเสมือนวินัย

วินัยจึงเป็นสิ่งที่ใช้ควบคุมคน ให้คนเราใช้ความรู้ความสามารถไปในทางที่ถูกที่ควร คือ ทำคนให้เป็นคนฉลาดใช้ตนเอง

4.4.2 ชนิดของวินัย

คนเรามีส่วนประกอบสำคัญอยู่ 2 อย่าง คือชีวิตกับจิตใจ

ชีวิต ของเราขึ้นอยู่กับระบบโลก ต้องพึ่งโลก ชีวิตจึงจะเจริญ

จิตใจ ของเราขึ้นอยู่กับระบบธรรม ต้องพึ่งธรรม จิตใจจึงจะเจริญ

เพื่อให้ชีวิตและจิตใจเจริญทั้ง 2 ทาง เราจึงต้องดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกันทั้ง 2 ด้านด้วย ผู้ที่ฉลาดรู้ ก็ต้องศึกษาให้รู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ผู้ที่ฉลาดทำ ก็ต้องทำให้เป็นให้ถูกต้อง ทั้งทางโลกและทางธรรม เช่นกันผู้ที่ฉลาดใช้ ก็ต้องมีวินัยทางโลกและวินัยทางธรรมคอยช่วยกำกับความรู้ และความสามารถเอาไว้

4.4.3 วินัยทางโลก

วินัยทางโลก หมายถึง ระเบียบสำหรับควบคุมคนในสังคมแต่ละแห่ง เป็นข้อตกลงของคนในสังคมนั้นที่จะให้ทำ หรือไม่ให้ทำบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งบางครั้งเราเรียกชื่อแยกแยะออกไปหลายอย่าง เช่นกฎหมาย พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎข้อบังคับ ระเบียบ ธรรมเนียมประเพณี คำสั่ง ประกาศ กติกา ฯลฯ สิ่งเหล่านี้รวมเรียกว่า วินัยทางโลกทั้งสิ้น

4.4.4 วินัยทางธรรม

เนื่องจากเราชาวพุทธมีทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต ดังนั้นวินัยทางพระพุทธศาสนาจึงมี 2 ประเภท คือ

1. **อนาคาริกวินัย** วินัยสำหรับผู้ออกบวช ได้แก่ วินัยของพระภิกษุ สามเณร
2. **อาคาริกวินัย** วินัยสำหรับผู้ครองเรือน หรือประชาชนชายหญิงทั่ว ๆ ไป

4.4.5 อนาคาริกวินัย

จุดมุ่งหมายสูงสุดของนักบวช คือความหมดกิเลส ผู้จะหมดกิเลสได้ ต้องมีปัญญาอย่างยิ่ง ผู้จะมีปัญญาอย่างยิ่งได้ จะต้องมีสมาธิอย่างยิ่ง ผู้จะมีสมาธิอย่างยิ่งได้ จะต้องตั้งอยู่บนฐานของศีลอย่างยิ่ง คือ อนาคาริกวินัย 4 ประการ อันเป็นพื้นฐานของความบริสุทธิ์ ได้แก่

1. **ปาฏิโมกขสังวร** คือ การสำรวมอยู่ในศีล 227 ข้อ ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติ เว้นข้อที่พระองค์ทรงห้าม ทำตามข้อที่พระองค์ทรงให้ปฏิบัติ

2. **อินทริยสังวร** คือ การรู้จักสำรวม ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ให้เพลิดเพลนไปกับอารมณ์ อันน่าใคร่ อันเกิดจากการเห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส สัมผัส และการรับรู้อารมณ์ทางใจ อะไรที่ไม่ควรดู ก็อย่าไปดู อะไรที่ไม่ควรฟัง ก็อย่าไปฟัง อะไรที่ไม่ควรดม ก็อย่าไปดม อะไรที่ไม่ควรลิ้มชิมรส ก็อย่าไปชิม อะไรที่ไม่ควรถูกต้องสัมผัส ก็อย่าไปสัมผัส และอะไรที่ไม่ควรคิด ก็อย่าไปคิด

3. **อาชีวนปาริสุทธิสังวร** คือ การหาเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ ได้แก่ การบิณฑบาต สำหรับการเลี้ยงชีวิตในทางที่ผิด เช่น การหาลาภสักการะด้วยการ ไบ้หวาย การเป็นหมอดู การเป็นพ่อสื่อแม่ชัก การประจบ ชาวบ้าน จัดเป็นการกระทำที่ผิดพระวินัย

4. **ปัจฉยปัจฉเวกขณะ** คือ การพิจารณาก่อนที่จะบริโภคหรือใช้ปัจจัย 4 ว่าสิ่งนั้นเป็นเพียงเครื่องหล่อเลี้ยงชีวิตให้อยู่ได้ เหมือนน้ำมันหยอดเพลารถให้รถแล่นไปได้เท่านั้น

พิจารณาดังนี้แล้วย่อมบรรเทาความหลง ความมัวเมาในอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย

ยารักษาโรคได้ ทำให้กินเพื่ออยู่ ไม่ใช่อยู่เพื่อกิน

เมื่อแรกเริ่มพระพุทธศาสนายังไม่มีการบัญญัติวินัย เพราะพระภิกษุยังมีจำนวนน้อย และทุกรูป ต่างก็ตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด ทราบดีว่าอะไรเป็นสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำ ต่อมาพระภิกษุ มีจำนวนมากขึ้น และมีผู้ประพฤติไม่ค่อยดีหลงเข้ามาบวชด้วย ไปทำสิ่งที่ไม่สมควรขึ้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงทรงบัญญัติวินัยขึ้นทีละข้อ วินัยทุกข้อในพระพุทธศาสนาจึงมีที่มาทั้งสิ้น ตัวอย่างเช่น วินัยข้อแรกในพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นเพราะมีพระภิกษุรูปหนึ่ง ชื่อสุทิน ได้ย้อนกลับไปร่วมหลับนอนกับภรรยาเก่า เพราะบิดามารดา ขอร้องเพื่อให้มีทายาทไว้สืบสกุล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติวินัยข้อที่ 1 ขึ้นว่า ห้ามเสพเมถุน เป็นต้น

4.4.6 วัตถุประสงค์ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติวินัย

1. เพื่อรองรับความตั้งอยู่ดีของหมู่สงฆ์
2. เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก
3. เพื่อความสุขสำราญแห่งหมู่สงฆ์
4. เพื่อความสุขสำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก
5. เพื่อป้องกันอภยภัยอันจะบังเกิดในปัจจุบัน
6. เพื่อป้องกันอภยภัยอันจะบังเกิดในอนาคต
7. เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
8. เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว
9. เพื่อความดำรงมั่นแห่งพระสังฆธรรม
10. เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย เป็นการสืบอายุพระพุทธศาสนาให้เจริญวัฒนาสถาพรสืบต่อไป

4.4.7 อากาเรียวินัย

วินัยสำหรับคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนที่สำคัญคือ ศีล 5

4.4.8 ศีลคืออะไร

ศีล แปลว่า ปกติ เป็นวินัยทางธรรมเบื้องต้นของคน เป็นเครื่องจำแนกคนออกจากสัตว์ ทุกสิ่งทุกอย่างจะต้องมีลักษณะปกติของตนเอง เช่น ปกติของม้าต้องยืนไม่มีการนอน ถ้ามันนอน ก็เป็นการผิดปกติแสดงว่าม้าป่วย ฤดูฝนตามปกติจะต้องมีฝน ถ้าฤดูฝนกลับแล้ง ฝนไม่ตก แสดงว่าผิดปกติ

4.4.9 อะไรคือปกติของคน

ปกติของคนที่สำคัญมี 5 ประการ ดังนี้คือ

1. ปกติของคนจะต้องไม่ฆ่า ถ้าวันไหนมีการฆ่า วันนั้นก็ผิดปกติของคน แต่ไปเข้าช่วยปกติของสัตว์ เช่น เสือ หมู ปลา ฯลฯ ซึ่งฆ่ากันเป็นปกติ ฉะนั้นเพื่อรักษาปกติของคนไว้ ศีลข้อที่ 1 จึงเกิดขึ้นมาว่า คนจะต้องไม่ฆ่า

2. ปกติของสัตว์เวลากินอาหารมันจะแย่งกัน ขโมยกัน ถึงเวลาอาหารที่โรสนั้นเป็นต้องกัดกันทุกที แต่คนไม่เป็นอย่างนั้น ฉะนั้นเพื่อรักษาปกติของคนไว้ ศิลข้อที่ 2 จึงเกิดขึ้นว่า คนจะต้องไม่ลัก ไม่คอร์รัปชัน ไม่ยกยอกคดโกง

3. ปกติของสัตว์ ไม่รู้จักหักห้ามใจให้พอใจเฉพาะคู่ของตน ในฤดูผสมพันธุ์สัตว์จึงมีการต่อสู้แย่งชิงตัวเมีย บางครั้งถึงกับต่อสู้กันจนตายไปข้างหนึ่งก็มี แต่ปกติของคนแล้วจะไม่แย่งคู่ครองของใคร พอใจเฉพาะคู่ครองของตนเท่านั้น ฉะนั้นเพื่อรักษาปกติของคนไว้ ศิลข้อที่ 3 จึงเกิดขึ้นว่า คนจะต้องไม่ประพฤติผิดในกาม

4. ปกติของสัตว์ไม่มีความจริงใจต่อใคร พร้อมจะทำอันตรายได้ทุกเมื่อ แต่ปกติของคนนั้น เราพูดกันตรงไปตรงมา มีความจริงใจต่อกัน ถ้าใครโกหกหลอกลวงก็ผิดปกติไป ฉะนั้นเพื่อรักษาปกติของคนไว้ ศิลข้อที่ 4 จึงเกิดขึ้นว่า คนจะต้องไม่พูดเท็จ

5. ปกติแล้วสัตว์มีกำลังร่างกายแข็งแรงมากกว่าคน แต่สัตว์ไม่มีสติควบคุมการใช้กำลังของตนให้ถูกต้อง ดังนั้นจึงไม่สามารถเปลี่ยนกำลังกายให้เป็นกำลังความดีได้ มีแต่ความป่าเถื่อนตามอารมณ์ เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย แม้มีกำลังกายมาก แต่ไม่เคยออกแรงไปหาอาหารมาเลี้ยงพ่อแม่ของมันแต่อย่างใด

ส่วนคนแม้มีกำลังกายน้อยกว่าสัตว์ แต่อาศัยสติอันมั่นคงช่วยเปลี่ยนกำลังกายน้อย ๆ นั้น ให้เกิดเป็นกำลังความดี เช่น มิกัดัญญุกตเวที เมื่อโตขึ้น ก็เลี้ยงพ่อแม่ได้

สติเป็นของเหนียวแน่นคงทน แม้อดอาหารทั้งวันสติก็ยังดี ทำงานทั้งเดือนไม่ได้พัก สติก็ยังดีนอนป่วยบนเตียงทั้งปีสติก็ยังดี แต่สติกลับเปื่อยยุ่ยทันที ถ้าไปเสพสุราเมาเข้า สุราเพียงครึ่งแก้วอาจทำให้ผู้ดื่มสติพันเพื่อนถึงกับ ลืมตัวลงมือทำร้ายผู้มีพระคุณได้ หมดความสามารถในการเปลี่ยนกำลังกายให้เป็นกำลังความดี ดังนั้นผู้ที่เสพสุราหรือของมีนเมา จึงมีสภาพผิดปกติ คือมีสภาพโกล้สัตว์เข้าไปทุกขณะ

ฉะนั้นเพื่อรักษาปกติของคนไว้ ศิลข้อที่ 5 จึงเกิดขึ้นว่า คนจะต้องไม่เสพของมีนเมาให้โทษ

ศิลปะทั้ง 5 ข้อ คือ

1. ไม่ฆ่า
2. ไม่ลัก
3. ไม่ประพฤติผิดในกาม
4. ไม่โกหกหลอกลวง
5. ไม่เสพของมีนเมาให้โทษ

จึงเกิดขึ้นมาโดยสามัญสำนึก และเกิดขึ้นพร้อมกับโลก เพื่อรักษาความปกติสุขของโลกไว้

ศิลปะ 5 มีมาก่อนพุทธกาล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงรับเข้ามาไว้ในพระพุทธศาสนา และชี้แจงถึงความจำเป็น ของการมีศิลปะให้ทราบ ดังนั้นศิลปะจึงไม่ใช่ข้อห้ามตามที่คนจำนวนมากเข้าใจ นอกจากนี้ศิลปะยังใช้เป็นเครื่องวัดความเป็นคนได้อีกด้วย

วันใดเรามีศิลปะครบ 5 ข้อ แสดงว่าวันนั้นเรามีความเป็นคนครบบริบูรณ์ 100 %

ถ้ามีศิลปะเหลือ 4 ข้อ ความเป็นคนก็เหลือ 80 % โกล้สัตว์เข้าไป 20 %

ถ้ามีศีลเหลือ 3 ข้อ ความเป็นคนก็เหลือ 60 % ไกลลัทธิเข้าไป 40 %

ถ้ามีศีลเหลือ 2 ข้อ ความเป็นคนก็เหลือ 40 % ไกลลัทธิเข้าไป 60 %

ถ้ามีศีลเหลือ 1 ข้อ ความเป็นคนก็เหลือ 20 % ไกลลัทธิเข้าไป 80 %

ถ้าศีลทุกข้อขาดหมด ก็หมดความเป็นคน หมดความสงบ หมดความสุข ถึงยังมีชีวิตอยู่ก็เหมือนคนตายแล้ว ความดีใดๆ ไม่อาจงอกเงยขึ้นมาได้อีก มีชีวิตอยู่เพียงเพื่อจะทำความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่นเท่านั้น คนชนิดนี้คือคนประมาทแท้ ๆ

4.4.10 วิธีรักษาศีลตลอดชีพ

เพื่อรักษาความเป็นคนของตนไว้ให้ดี ชาวพุทธจึงจำเป็นต้องรักษาศีลยิ่งชีวิต การจะรักษาศีลให้ได้ เช่นนั้น ต้องอาศัยปัญญาเข้าช่วยจึงจะรักษาไว้ได้โดยง่าย ก่อนอื่นให้พิจารณาว่า

- ศีล แปลว่า ปกติ

- คนผิดศีล คือคนผิดปกติ

- แต่ปัจจุบันนี้คนผิดศีลจนเป็นปกตินี้ล้นมีจำนวนมากขึ้นทุกที จนกระทั่งหลายคนเห็น คนมีศีล กลายเป็นคนผิดปกติไป เมื่อความเห็นวิบัติไปเช่นนี้ ประเทศชาติบ้านเมืองที่เคยร่มเย็นตลอดมาจึงต้องพลอยวิบัติ มีการฆ่ากัน โกงกัน ผิดลูกผิดเมีย ฯลฯ จนประชาชนนอนตาไม่หลับ สะดุ้งหวาดระแวงกันไปทั้งเมือง เราจะให้ผู้ใดมาดับความทุกข์ความวิบัติครั้งนี้

เราชาวพุทธแต่ละคนนี้แหละคือผู้ดับ เราจะดับทุกข์ด้วยการรักษาศีล ถึงคนอื่นไม่ช่วยถือเราก็จะถือเพียงลำพัง ถ้าเปรียบประเทศไทยเหมือนหม้อน้ำใหญ่ ก็เป็นหม้อน้ำที่กำลังเดือดพล่าน เดือดพล่าน เพราะพินกว่า 60 ล้านดุ้น คือประชากรประมาณ 60 ล้านคน ที่กระทบกระทั่งกันเพราะขาดศีล ถ้าตัวเรามีศีลเมื่อใด ก็เหมือนกับตั้งตนเองออกจากกองพินไป 1 ดุ้น แม้น้ำในหม้อจะยังเดือดพล่านอยู่ แต่ก็ไม่ใช่เพราะเรา เมื่อแต่ละคนต่างตั้งตนเองออกจากกองทุกข์โดยไม่เกี่ยงงอนกันดังนี้ ในไม่ช้าไฟทุกข์ย่อมดับมอดลงเอง ประเทศชาติก็จะคืนสู่สภาพปกติสุขได้

เพื่อเป็นการย้ำความคิดที่จะถือศีลให้มั่นคงตลอดชีพ จำต้องหาวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งมีอยู่วิธีหนึ่งคือ วิธีปลุกพระ ทุกๆ เช้าก่อนออกจากบ้านให้เอาพระเครื่องที่แขวนคออยู่ใส่ในมือพนม หรือพนมมืออยู่หน้าทิวเขาพระ แล้วตั้งใจกล่าวคำสมาทานรักษาศีล 5 ดังๆ อย่างนี้

ปาณาติปาตา เวรมณี ข้าพเจ้าจะไม่ฆ่า

อทินนาทานา เวรมณี ข้าพเจ้าจะไม่ลักขโมย

กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี ข้าพเจ้าจะไม่ประพฤติผิดในกาม

มุสาวาทา เวรมณี ข้าพเจ้าจะไม่โกหกหลอกลวง

สุราเมรยมัชชชมาทัฏฐานา เวรมณี ข้าพเจ้าจะไม่เสพของมึนเมา

ทางการแพทย์ โรคที่เกิดขึ้นมี 2 ประเภท

1) โรคประจำสังขาร เช่น โรคชรา โรคจากเชื้อโรคที่ระบาดเป็นครั้งคราว

2) โรคจากการแส่หามาด้วยความประมาท เช่น

ขาดศีลข้อ 1 ทำให้อายุสั้น เช่น บุคคลประเภทเจ้าพ่อทั้งหลาย ฆ่าคนมามาก ลงท้ายก็โดนเขา ฆ่า เอาบ้าง

ขาดศีลข้อ 2 ทำให้เกิดโรคประสาท เช่น โรคหวาดผวา โรคจิต

ขาดศีลข้อ 3 ทำให้เกิดกามโรคหรือโรคเอดส์ได้ง่าย

ขาดศีลข้อ 4 ทำให้เกิดโรคความจำเสื่อม ผู้ที่โกหกมากๆ เข้าลงท้ายแม้กระทั่งตัวเองก็หลงลืมว่าเรื่องที่ตนพูดขึ้นนั้น เป็นเรื่องจริงหรือโกหก

ขาดศีลข้อ 5 ทำให้เกิดพิษสุราเรื้อรัง ตับแข็ง ก่อการทะเลาะวิวาท

ดังนั้นหากเรารักษาศีล 5 ได้ ก็เหมือนได้ฉีดวัคซีนป้องกันสารพัดโรคไว้แล้ว

ในวันพระหรือทุก 7 วัน ควรถือศีล 8 ซึ่งมีข้อเพิ่มเติมจากศีล 5 ดังนี้

ศีลข้อ 3 เปลี่ยนจากประพฤตินิดในกาม เป็น เว้นจากการเสพกาม

ศีลข้อ 6 เว้นจากการกินอาหารยามวิกาล คือตั้งแต่เที่ยงถึงเช้าวันรุ่งขึ้น

ศีลข้อ 7 เว้นจากการตกแต่งร่างกายด้วยเครื่องประดับ และของหอม และเว้นจากการดูการละเล่น

ศีลข้อ 8 เว้นจากการนอนบนที่นอนอันอ่อนนุ่ม และสูงใหญ่

ศีลข้อ 6-8 จะควบคุมความรู้สึกทางเพศไม่ให้เกิดขึ้นเกินส่วน และนั่นก็คือ

1) เป็นการคุมกำเนิดโดยธรรมชาติ

2) เป็นการลดช่องว่างระหว่างชนชั้น ไม่มีการแข่งขันประดัดประด่างกาย ใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างไม่ฟุ้งเฟ้อ

3) เป็นการทำให้จิตใจสงบเบื้องต้น แล้วสามารถเข้าถึงธรรมะชั้นสูงต่อไป

4.4.11 อานิสงส์ของศีล

1. ทำให้เป็นทางมาแห่งโภคทรัพย์สมบัติ และสามารถใช้จ่ายทรัพย์ได้เต็มอึด โดยไม่ต้องหวาดระแวงว่าจะมีใครมาทวงคืน
2. ทำให้มีชีวิตอยู่ด้วยความเป็นสุข ไม่ต้องหวาดระแวงว่าใครจะมาปองร้าย
3. ทำให้เกียรติคุณพุ่งขจรไปว่าเป็นคนเชื่อถือได้ มีอนาคตดี
4. ทำให้แก้แค้นล้างอายหาญในท่ามกลางประชุมชน
5. ทำให้เป็นคนไม่หลงลืมสติ มีความจำดี
6. ตายแล้วก็ไปเกิดในสวรรค์ มีสุดที่เป็นที่ไป และย่อมบรรลุมรรคผลนิพพานในที่สุด

4.4.12 ประโยชน์ของวินัย

วินัยทั้งทางโลก และทางธรรมรวมกันแล้วทำให้เกิดประโยชน์ คือ

1.วินัยนำไปดี หมายความว่า ทำให้ผู้รักษาวินัยดีขึ้น ยกฐานะผู้มีวินัยให้สูงขึ้น เช่น

เด็กกลางถนน เข้าโรงเรียนมีวินัยกลายเป็นนักเรียน

เด็กชาวบ้าน บวชแล้วถือศีล 10 กลายเป็นสามเณร

สามเณรบวชแล้วถือศีล 227 กลายเป็นพระภิกษุ

วินัยเป็นข้อบังคับกายวาจาเราก็จริง แต่เป็นข้อบังคับเพื่อให้เราไปถึงที่หมายของชีวิตตามความประสงค์ของเราเอง

2. วินัยนำไปแจ้ง คำว่าแจ้ง แปลว่า สว่าง หรือเปิดเผยไม่คลุมๆ เครือๆ วินัยนำไปแจ้ง คือเปิดเผยธาตุแท้ของคนได้ ว่าไว้ใจได้แค่ไหน โดยดูว่าเป็นคนมีวินัยหรือไม่

3. วินัยนำไปต่าง เราดูความแตกต่างของคนด้วยวินัย ยกตัวอย่าง คนที่ซ่องสุมสมัครพรรคพวก และอาวุธไว้สู้รบกับคนอื่น ถ้ามีวินัยเราเรียกว่า กองทหาร เป็นรั้วของชาติ ถ้าไม่มีวินัยเราเรียกว่า กองโจร เป็นเลี่ยนหนามของแผ่นดิน คนที่พกอาวุธเดินปนอยู่ในที่ชุมชนอย่างองอาจ ถ้ามีวินัยเราเรียกว่า ตำรวจ เป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ถ้าไม่มีวินัยเราเรียกว่า นักเลงอันธพาล เป็นผู้พิฆาตสันติสุข คนที่เทียวภิกขาจาร ฟังคนอื่นเลี้ยงชีวิต ถ้ามีวินัยรักษาศีล 227 เราเรียกว่า พระภิกษุ เป็นบุญของผู้ให้ทาน ถ้าไม่มีวินัยเราเรียกว่า ขอทาน อาจสร้างความรำคาญให้แก่ผู้ถูกขอ

เราต้องการก้าวไปสู่ความดีความก้าวหน้า เราต้องการความบริสุทธิ์กระจ่างแจ้ง เราต้องการยกฐานะให้สูงขึ้น เพราะฉะนั้นเราจึงจำเป็นต้องรักษาวินัย

ผู้มีวินัยดี หมายถึง ผู้ที่รักษาวินัยทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างถูกต้อง และเคร่งครัด

4.5 มงคลที่ 10 มีวาจาสุภาพ

*ปลามีชีวิตยืนยาวอยู่ได้ ก็เพราะอาศัยปากเป็นสิ่งสำคัญ
แต่ก็เพราะปากนั่นเอง ปลาจึงต้องติดเบ็ดเสียชีวิตโดยง่าย
เช่นกัน คนเราจะประสบความสำเร็จ ได้รับความเจริญก้าวหน้าในชีวิต
ก็เพราะอาศัยวาจาสุภาพจากปาก
แต่ก็เพราะวาจาทุพภาษิตจากปากเพียงคำเดียว
บางครั้งแม้แต่ชีวิตก็ยากจะรักษาไว้ได้*

4.5.1 วาจาสุภาษิตคืออะไร

วาจาสุภาษิต หมายถึง คำพูดที่ผู้พูดได้กลั่นกรองไว้ดีแล้ว มีใช้สักแต่พูด อวัยวะในร่างกายของคนเรานี้ก็แปลก

ตา มีหน้าที่ ดู อย่างเดียว ธรรมชาติให้มา 2 ตา

หู มีหน้าที่ ฟัง อย่างเดียว ธรรมชาติให้มา 2 หู

จมูก มีหน้าที่ ตมกลิ่น อย่างเดียว ธรรมชาติให้มา 2 รู

แต่ปาก มีหน้าที่ถึง 2 อย่าง คือทั้งกินและพูด ธรรมชาติกลับให้มาเพียงปากเดียว แสดงว่าธรรมชาติต้องการให้คนดูให้มาก ฟังให้มาก แต่พูดให้น้อยๆ ให้มีสติคอยระมัดระวังปากจะกิน ก็กินให้พอเหมาะ จะพูดก็พูดให้พอดี ลักษณะคำพูดที่พอเหมาะพอดี เป็นคุณทั้งแก่ตัวผู้พูดและผู้ฟังเรียกว่า วาจาสุภาษิต

4.5.2 องค์ประกอบของวาจาสุภาพ

1. **ต้องเป็นคำจริง** ไม่ใช่คำพูดที่ปั้นแต่งขึ้น เป็นคำพูดที่ไม่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่บิดเบือนจากความจริง ไม่เสริมความ ไม่อ้าความ ต้องเป็นเรื่องจริง จริง จริง

2. **ต้องเป็นคำสุภาพ** เป็นคำพูดไพเราะ ที่กลั่นออกมาจากน้ำใจที่บริสุทธิ์ ไม่เป็นคำหยาบ คำด่า คำประชดประชัน คำเสียดสี คำหยาบนั้นฟังก็ระคายหู แค่คิดถึงก็ระคายใจ

3. **พูดแล้วก่อให้เกิดประโยชน์** เกิดผลดีทั้งแก่คนพูดและคนฟัง ถึงแม้คำพูดนั้นจะจริงและเป็นคำสุภาพ แต่ถ้าพูดแล้วไม่เกิดประโยชน์อะไร กลับจะทำให้เกิดโทษ ก็ไม่ควรพูด

4. **พูดด้วยจิตเมตตา** พูดด้วยความปรารถนาดี อยากรู้ให้คนฟังมีความสุข มีความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป ในข้อนี้หมายถึงว่า แม้จะพูดจริง เป็นคำสุภาพ พูดแล้วเกิดประโยชน์ แต่ถ้าจิตยังคิดโกรธมีความริษยา ก็ยังไม่สมควรพูด เพราะผู้ฟังอาจรับไม่ได้

5. **พูดถูกกาลเทศะ** แม้ใช้คำพูดที่ดี เป็นคำจริง เป็นคำสุภาพ เป็นคำพูดที่มีประโยชน์ และพูดด้วยจิตที่เมตตา แต่ถ้าผิดจังหวะ ไม่ถูกกาลเทศะ ผู้ฟังยังไม่พร้อมที่จะรับแล้ว จะก่อให้เกิดผลเสียได้ เช่น จะกลายเป็นประจานกันหรือจับผิดไป

- พูดถูกเวลา (กาล) คือรู้ว่าเวลาไหนควรพูด เวลาไหนยังไม่ควรพูด ควรพูดนานเท่าไร ต้องคาดผลที่จะเกิดขึ้นไว้ด้วย

- พูดถูกสถานที่ (เทศะ) คือรู้ว่าในสถานที่เช่นไร เหตุการณ์แวดล้อมเช่นไรจึงสมควรที่จะพูด หากพูดออกไปแล้วจะมีผลดีหรือผลเสียอย่างไร เช่น มีความหวังดีอยากเตือนเพื่อนไม่ให้ดื่มเหล้า แต่ไปเตือนขณะเพื่อนกำลังเมาอยู่ในหมู่เพื่อนฝูงทำให้เขาเสียหน้า อย่างนี้นอกจากเขาจะไม่ฟังแล้ว เราเองอาจเจ็บตัวได้

คนฉลาดไม่ใช่เป็นแต่พูดเท่านั้น ต้องนั่งเป็นด้วย

คนที่พูดเป็นนั้น ต้องรู้ในสิ่งที่ไม่ควรพูด ให้ยิ่งกว่าสิ่งที่ควรพูด

4.5.3 ลักษณะของพูดที่ดี (พูดสันติ)

1. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ด่วนปฏิเสธ
2. เมื่อถึงคราวพูดก็สามารถทำให้ผู้อื่นฟัง
3. รู้จักกำหนดขอบเขตของการพูดให้กะทัดรัด
4. จำเนื้อความทั้งหมดที่จะพูด
5. เข้าใจเนื้อความทั้งหมดโดยละเอียดตามความเป็นจริง
6. ทำให้ผู้อื่นเข้าใจตามได้
7. ฉลาดในการพูดที่เป็นประโยชน์และมีประโยชน์
8. ไม่พูดชวนให้เกิดการทะเลาะวิวาท

ผู้ใดเข้าไปสู่บริษัทที่พูดคำหยาบคาย ก็ไม่สะทกสะท้าน ไม่ยัง คำพูดให้เสีย ไม่ปกปิดข่าวสาร พูดจนหมดความสงสัย และเมื่อถูกคำถามก็ไม่โกรธ ผู้นั้นย่อมควรทำหน้าที่พูด

วิ. จุล. 7/400/201

4.5.4 โทษของการดำบริภาษเพื่อนพรหมจรรย์

ผู้ดำบริภาษเพื่อนพรหมจรรย์ คือพระสงฆ์และผู้ปฏิบัติธรรม ตีเตียนพระอรีย์เจ้า จะประสพความฉิบหาย 11 ประการ ต่อไปนี้

1. ไม่บรรลุธรรมที่ตนยังไม่บรรลุ
2. เสื่อมจากธรรมที่บรรลุแล้ว
3. ลัทธิธรรมของภิกษุผู้นั้นย่อมไม่ผ่องแผ้ว
4. เป็นผู้หลงเข้าใจว่าได้บรรลุลัทธิธรรม
5. เป็นผู้ไม่ยินดีประพฤติพรหมจรรย์
6. ต้องอาบัติเศร้างามองอย่างใดอย่างหนึ่ง
7. บอกลาลึกขา คือ ลึกไปเป็นฆราวาส
8. เป็นโรคอย่างหนัก
9. ย่อมถึงความเป็นบ้า คือ ความฟุ้งซ่านแห่งจิต
10. เป็นผู้หลงทำกาละ คือ ตายอย่างขาดสติ
11. เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงอบาย ทุกติ วินิบาต

4.5.5 ถ้อยคำที่ไม่ควรเชื่อถือ

1. คำกล่าวพรรณนาคุณ ศรัทธา ของบุคคลผู้ไม่มีศรัทธา
 2. คำกล่าวพรรณนาคุณ คีล ของบุคคลผู้ทุศีล
 3. คำกล่าวพรรณนาคุณ พาหุสัจจะ ของบุคคลผู้ไม่สดับ
 4. คำกล่าวพรรณนาคุณ จาคะ ของบุคคลผู้ตระหนี่
 5. คำกล่าวพรรณนาคุณ ปัญญา ของบุคคลผู้โง่
- ทั้ง 5 ประการ จัดเป็นคำซึ่งไม่ควรฟัง ไม่ควรเชื่อถือ

4.5.6 ลักษณะเสียงที่สมบูรณ์ของมหาบุรุษ

คนที่มีวาจาสุภาภิตมาข้ามภพข้ามชาติจะมีลักษณะเสียงที่สมบูรณ์ของมหาบุรุษซึ่งมีลักษณะดังนี้คือ

1. แจ่มใส ไม่แหบเคี้ยว
2. ชัดเจน ชัดถ้อยชัดคำ ไม่ติดขัด
3. ไพเราะ อ่อนหวาน
4. เสนาะโสต
5. กลมกล่อม หยดย้อย

6. ไม่แตก ไม่พรา
7. ซึ้ง
8. มีกังวาน

4.5.7 อานิสงส์การมีวาจาสุภาสิต

1. เป็นคนมีเสน่ห์ เป็นที่รักของชนทุกชั้น
2. มีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางโลกและทางธรรม
3. มีวาจาสิทธิ์ ได้รับความสำเร็จในสิ่งที่เจรจา
4. ย่อมได้ยินได้ฟังแต่สิ่งที่ดีงาม
5. ไม่ตกไปในอบายภูมิ

ฯลฯ

วาจาสุภาสิต ไม่ว่าจะพูดด้วยสำเนียงภาษาอย่างไรก็ตาม วาจานั้นย่อมเป็นวาจาชั้นสูง ควรแก่การสรรเสริญของบัณฑิต ตรงกันข้ามวาจาทุพภาสิต แม้จะพูดด้วยภาษาใดสำเนียงดีแค่ไหน บัณฑิตก็ไม่สรรเสริญ